

ನನ್ನ ಭಾಷಾ ತರಗತಿ

ವಿಜಯ ಪ್ರಕಾಶ್ ಜೈನ್

ವಿಜಯ ಪ್ರಕಾಶ್ ಜೈನ್ ಅವರು ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಾಪನದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಡೀ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೇ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆ ಎರಡನ್ನೂ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ಬಳಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಲೇಖನವು ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಬಳಕೆ ಮಾಡುವುದು, ಕಲಿಯುವ ಮತ್ತು ಕಲಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಇತರೆ ಆಯಾಮಗಳು, ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಸಹಜತೆ, ಕಲಿಯುವ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಕಲಿಯುವವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಮುನ್ನಲೆಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಸಂ.

***

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಷ್ಟು ಸವಾಲಿನ ಕೆಲಸವಾಗಿರುತ್ತದೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ರೋಚಕವಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ರೂಪುರೇಷೆ-2005 ರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕನು ಮನೆಯಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಅನೇಕ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅವನು ಎದುರಾಗುತ್ತಾನೆ. ಬಾಲಕನ ಮನೆಯವರ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರ ಭಾಷೆಯೂ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಗೌರವವನ್ನು ನೀಡುವ ಜೊತೆಗೆ ಶಾಲೆಯ ಭಾಷೆಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಶಿಕ್ಷಕನಿಗೆ ತುಂಬ ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನಾನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶಾಲೆಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಿಂದಿಯು ಎರಡನೇ ಭಾಷೆಯಾಗಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಾಗಡಿ ಭಾಷೆಯು ಮಕ್ಕಳ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನ್ನು ಮೂರನೇ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಗಡ್‌ನ ಗಡಿಯಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಕ್ಕಳ ಪರಿಸರವು ನಗರದ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಇರುವ ಮಕ್ಕಳ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ್ದು. ಇಂಥ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಿಂದಿ ಕಲಿಸುವುದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇರೆ ಇನ್ನಾವುದಾದರೂ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವಷ್ಟೇ ಸವಾಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂಥದು.

ಬಾಂಸವಾಡಾ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಆದಿವಾಸಿಗಳ ಬಾಹುಳ್ಯದ ಜಿಲ್ಲೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯು ಜಿಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಮೇಂದಿಯಾ ಡಿಂಡೋರ್ ನಿಂದ 28 ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರು ಭೀಲ್ ಜಾತಿಯ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹತ್ತನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಿದ್ದು, ಶಾಲೆಯ 1 ರಿಂದ 8ನೇ ತರಗತಿಯ ವರೆಗಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ 155 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾನೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಾಲ್ವರು ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಶಾಲೆಗೆ ಬರುವ 155 ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ 78 ಮಕ್ಕಳು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ 50ರಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕುಟುಂಬಗಳು ಎಂಥವೆಂದರೆ ಈ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಓದಲು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮೊದಲ ಪೀಳಿಗೆಯ ಮಕ್ಕಳು.

2016 ರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಹಳ್ಳಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಸರ್ಕಾರೀ ಅಭಿಯಾನಗಳ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ನಾನು ಜುಲೈ ತೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದೆ. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳ ತನಕ ನಾನು ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಬಾಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಅವರ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಾಗಡಿ ಭಾಷೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹಿಂದಿಯ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳು ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ಮಳೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಮಳೆ ಬಂದಾಗ ಏನಾಗುತ್ತೆ ಅಂತ ಕೇಳಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಮಳೆ ಬಂದಾಗ 'ಡೇಂಡಕ್' ಬರುತ್ತೆ ಅಂದ. ನಾನು, 'ಡೇಂಡಕ್' ಅಂದರೆ 'ಮೇಂಡಕ್' (=ಕಪ್ಪೆ) ಅಂತ ಅರ್ಥ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಈ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾಯಿತು. ಮರುದಿನ ಮೇಂಡಕ್ (=ಕಪ್ಪೆ) ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತು. "ನೋಡಿ ಮಕ್ಕಳ 'ಮೇಂಡಕ್' ಬಂದಿದೆ"- ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. ಇದಾದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರ ನಾನು 'ಮೂರು ಬೆಕ್ಕಿನ ಮರಿಗಳು' ಕಥೆಯ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕ ತೋರಿಸುತ್ತ ಕಪ್ಪೆಯ ಚಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟು -'ಇದೇನು?' ಅಂತ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳು ಜೋರಾಗಿ 'ಮೇಂಡಕ್' (=ಕಪ್ಪೆ) ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇದುವರೆಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವುದನ್ನು 'ಡೇಂಡಕ್' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಈಗ ಅದನ್ನು 'ಮೇಂಡಕ್' ಎಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿದ್ದು ನನಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದೇ ಥರ ಒಂದು ದಿನ ತರಗತಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಒಂದು 'ಚಿಡಿಯಾ' (=ಹಕ್ಕಿ) ಬಂದಾಗ ಮಕ್ಕಳು 'ಸರ್ ಸಕಲೀ ಆವೀಗೀ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಸಕಲೀ' ಯನ್ನು 'ಚಿಡಿಯಾ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಮಾರನೇ ದಿನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ 'ಚಿಡಿಯಾ' (= ಹಕ್ಕಿ) ಬಂದಾಗ ಮಕ್ಕಳು "ಸರ್ ಚಿಡಿಯಾ ಆವೀಗೀ" ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಲ ಚಿತ್ರ ತೋರಿಸಿ, ಇನ್ಯಾವಾಗಲೋ ಒಂದು ಸಲ ನಿಜವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಆ ವಸ್ತುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬಾಗಡಿಯ ಮೂಲಕ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಾನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಇಲ್ಲವೆ ಮೂರು ವಸ್ತುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಾಗಡಿಯ ಮೂಲಕ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಶಬ್ದ ಇಲ್ಲವೆ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡೆ. ಅದಂತೂ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿತ್ತು; ನಾನು ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಎಂದಿನ ಮಾತು-ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಬಳಕೆ ಕೂಡ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ದಿನವೂ- "ಈ ಹೊತ್ತು ಯಾರು ಯಾರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬಂದಿದ್ದೀರಿ?" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮಕ್ಕಳು, "ಸರ್ ಮೂ ಜೀಲೀ ನ ಆವಿಯು ಹೂಂ" ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು, "ಸರ್ ಮೈ ನಹಾ ಕರ್ ಆಯಾ ಹೂಂ" (ನಾನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬಂದಿದ್ದೀನಿ) ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಥರ ನಾನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಹತ್ತಿರ "ಚಲೋ ಖಾನಾ ಖಾ ಲೋ" (=ನಡೀರಿ ಊಟ ಮಾಡಿ) ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ದಿನ ಳೆದಂತೆ ಮಕ್ಕಳು "ರೋಟಾ ಖಾವು ಹೈ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದವರು, "ರೋಟೀ ಖಾನೀ ಹೈ (ಊಟ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ) ಎಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಒಂದು ಸಂತಸಪೂರ್ಣ ವಿಸ್ಮಯವೆನಿಸಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಸಪಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ ('ಮೇಂಡಕ್' ಇಲ್ಲವೆ 'ಚಿಡಿಯಾ' ಶಬ್ದಗಳ ಕಲಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ). ಬದಲಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ನಾನು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂದಿಯ ವಾಕ್ಯ ರಚನೆಯ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ಮಗುಚಿ ಮಾಡಿ ವಾಕ್ಯಗಳ ರಚನಾ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕಲಿಯತೊಡಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಮುಖ್ಯ.

ಹೀಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಬಾಗಡೀ ಮಿಶ್ರಿತ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಇಂದು ಮೂರು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಕೂಡ ಆಡುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಿಂದಿಯ ತನಕ ಕೊಂಡೊಯ್ಯ ಈ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಮಾತುಕತೆಯಿಂದಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯಜನಕ ಪರಿಣಾಮವೂ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಒಂದು ದಿನ ನಾನು ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಹತ್ತಿರ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಿದ ನಂತರ ನಾನು ಅವರುಗಳ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದೆ. ಮೊದಲನೇ ತರಗತಿಗೆ ಹೊಸಬನಾದ ಮಹಾವೀರನೆಂಬ ಹುಡುಗ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹುಡುಗನ ಬಗ್ಗೆ ದೂರು ಹೇಳಲು ನನ್ನನ್ನು ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಕರೆಯುತ್ತಾ, “ವಿಜಯಲಾಲ್‌ಜೀ, ಆ ನೀ ಮಾನತೋಽಽ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ನನಗಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಇತರ ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಮಾತು-ಕತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಕೂಡ ನನಗೆ ‘ಸರ್’ ಇಲ್ಲವೆ ‘ಮಾಸ್ಟರ್ ಜೀ’ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವ ಕಷ್ಟ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳ ಈ ನಡೆ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳು ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭ ಎಂದು ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕೋಚ ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಮಾಸ್ಟರ್ ಅವರನ್ನು ‘ಸರ್ ಜೀ’ ಅಥವಾ ‘ಮಾಟ್ ಸಾ’ ಎಂದೇಕೆ ಸಂಬೋಧಿಸಬೇಕು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿತು. ಈ ಸಂಬೋಧನೆ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ನಡುವೆ ಕಂದರವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮೊದಲ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು ವೆ ಎನಿಸಿತು. ಏನೇ ಆಗಲಿ ಈಗ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ನನ್ನನ್ನು ‘ಸರ್’ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಸಂಬೋಧಿಸುವುದರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ‘ಸರ್’ ವರೆಗೆ ಸಾಗಿದ ಪಯಣವು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಮತ್ತು ಕಲಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮೇಲೆ ಇದರ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ.

ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವುದು

ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ‘ಲೋಗೋಗ್ರಾಫಿಕ್ ಓದು’ ಅರ್ಥಾತ್ ಶಬ್ದದ ಆಕಾರವನ್ನು ಚಿತ್ರದ ಹಾಗೆ ಓದುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಓದಿದ್ದೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದೆ. ಒಂದನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ‘ಒಂದು ಆಟ ಆಡೋಣ’ ಅಂತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಹೆಸರು ಹೇಳಬೇಕು, ಅದನ್ನು ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋದರು. ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಹೋದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಹೆಸರು ಬರೆದಾದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಒಂದೊಂದೇ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಹೇಳಿಸುತ್ತಾ ಹೋದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಮನೀಷನು ಎದ್ದುನಿಂತು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ನಾನು ಅದನ್ನು ಬರೆದು “ಮ- ನೀ- ಷ” ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿದೆ. ಅದರ ನಂತರ ಆ ಹುಡುಗನ ಹೆಸರಿಗೊಂದು ಚಪ್ಪಾಳೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಹುಡುಗರೂ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವನ್ನೂ “ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದದ್ದೆಂದರೆ 21 ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ 17 ಮಕ್ಕಳು ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇದಾದ ನಂತರ ಆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹಾಳೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದು ತರಗತಿಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಡಲಾಯಿತು. ನಾವು ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾ ಹೋದೆವು. ಈಗ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ

ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಫಲಿತಾಂಶವೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಕಾರ್ಡ್ ಅಥವಾ ಹಾಳೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನಕಲು ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಕಾಪಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಅಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತು ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಸಮರ್ಥರಾಗದೆ ಇದ್ದರೂ ಯಾವುದೋ ಚಿತ್ರವೆಂಬಂತೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸಂತಸಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹೊಲಗಡ್ಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ 43 ಪದಾರ್ಥಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಹೇಳಿದರು

ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಅವರ ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಅನೌಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಮಾತು-ಕತೆ ನಡೆಸುವುದು ಈಗ ನನ್ನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಒಂದನೇ ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಆರಂಭ ಇಂಥದೇ ಯಾವುದಾದರೂ ಚರ್ಚೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಘಟನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಚರ್ಚೆಯು ಮಕ್ಕಳು ವಿಷಯದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಜೊತೆಗೆ ಜೊತೆಗೆ ಬಾಗಡೀ ಭಾಷೆಯ ಹಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಹಿಂದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರಾರಂಭವೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೇ ಒಂದು ದಿನ ಒಂದು ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ತರಗತಿಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿದ್ದ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ನಾಳೆ ಅವರಲ್ಲಿ 'ವಾಡಿ' ಇದೆ ಅಂದರೆ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಫಸಲು ಕೊಯ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಪೂಜೆ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ. 'ವಾಡಿ'ಯ ಕುರಿತಾದ ಮಾತು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನು, 'ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಬೆಳೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ?' ಎಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋದರು ಮತ್ತು ನಾನು ಆ ಎಲ್ಲ ಬೆಳೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಹೋದೆ. ಮಕ್ಕಳು 43 ಬಗೆಯ ಬೆಳೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯದೆ ಇರುವ ತೆಂಗು ಮತ್ತು ನೀಲಗಿರಿಯಂಥ ಮರಗಳ ಹೆಸರುಗಳೂ ಸೇರಿದ್ದವು. ತೆಂಗು ಮತ್ತು ನೀಲಗಿರಿ ಮರಗಳು ಹೇಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದೀರಿ ಎಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನೇತುಹಾಕಿರುವ ಕಥೆಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆದು ನನ್ನ ಕೈಗಿಟ್ಟ. ನಿಜ, ಮಕ್ಕಳು ಹೇಳಿದ್ದ ಪಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ನಾನು ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬೆಳೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳೀಯ ಬಾಗಡೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಕೆಲವು ಬೆಳೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲೂ ಇದ್ದವು. ಮಾತುಕತೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ಆ ಬೆಳೆಗಳ ಹಿಂದಿ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳ ನೆರವಿನಿಂದಲೇ ಇವುಗಳ ಚಾರ್ಟ್ ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲೂ ಹಾಕಲಾಯಿತು. ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೌನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಈಗ ನನಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲಿಯುವುದು ಒಂದು ಕಡೆಗಾದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಮನೆಯ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಭಾಷೆಯತ್ತ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಗಮನ ನೀಡಿದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಬಹಳಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥ ನಿರ್ಮಾಣ

ಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೊಸ/ಕಠಿಣ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸಹಿತ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ದಿನನಿತ್ಯದ ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದಾಗ ನನಗೆ ಆದ ಅನುಭವಗಳು ಬೇರೆಯದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಮೂರನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 'ಮೀರೆ ಬೋಲ್' (ಮಧುರವಾದ ಮಾತು) ಎಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ 'ದಯಾಳು' ಶಬ್ದದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ 'ದಯೆ'ಯ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗ ನಾನು 'ದಯೆ' ಎಂದರೇನು? ಎಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಹೇಳಿದ ಉತ್ತರ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆಸುವಂಥದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹುಡುಗ, "ಸರ್ ಆ ಹೊತ್ತು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ದಯೆ ಇಟ್ಟು ನಮಗೆ ಚಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದಿರಲ್ಲ ಅದು 'ದಯೆ' ಎಂದ. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿಗಳ ಹಿಂದಷ್ಟೇ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹುಡುಗ ಕೊಟ್ಟ ಈ ಉತ್ತರ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೇವಗೊಳಿಸುವಂಥದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹುಡುಗನ ಈ ಮಾತಿಗೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕೂಡಲೇ ಮಾತು ಬದಲಿಸಿದೆ. ಹೀಗೇಕೆ ಆಯಿತು? ಆ ಹುಡುಗ ಈ ರೀತಿಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಏಕೆ ನೀಡಿದಬಹುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಸರಕಾರೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರೆ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಉರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಥವಾ ಜನರು ಹೀಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಂಚುವ ಮೂಲಕ ಉರಿನವರಿಗೆ ತಾವುಗಳು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬಂಥ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹುಡುಗ ಕೂಡ ಚಪ್ಪಲಿ ಹಂಚಿದ ಘಟನೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಪರಿಸರದ ಇದೇ ಧರದ ಸಂದರ್ಭಗಳೊಂದಿಗೆ ಜೋಡಿಸಿರಬಹುದು ಎಂದು ನನಗನ್ನಿಸಿತು.

ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಘಟನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಈ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದಲೂ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬಹುದು. ಒಂದು ದಿನ 1 ನೇ ತರಗತಿಗೆ ನಾನು ಹೋದ ಕೂಡಲೇ ಮಕ್ಕಳು, "ಸರ್, ಕಾಲೆ ಗಾಮ್ ಮೆ ಮೋದೀ ಜೀ ಆಯೇ ಥೇ" (ಸರ್, ನಿನ್ನ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಮೋದೀಜಿಯವರು ಬಂದಿದ್ದರು) ಎಂದರು. ಹಳ್ಳಿಗೆ ಮೋದೀಜಿಯವರು ಅದೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು ಎಂದು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ 3ನೇ ತರಗತಿಯ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬ, "ನಿನ್ನೆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಿದ್ದ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ್ ಸರ್ಕಾರದ ಮಂತ್ರಿಯೊಬ್ಬರು ಸೌರ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ಲಿಫ್ಟ್ ಅನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದರು," ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ನನಗನ್ನಿಸಿತು. "ಮತ್ತಿನ್ನೇನು ನಡೆಯಿತು?" ಎಂದು ನಾನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಬಹಳಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಏಳು ಗಾಡಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದವು. ಪೋಲೀಸರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಹಾರ ಹಾಕಿತ್ತು. ಆಗ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಹುಡುಗ, "ಸರ್ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಜನ ಬಂದಿದ್ದರು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಆ ಹುಡುಗನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಗಮನವಿಟ್ಟು ನೋಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಎನ್ನುವುದು ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹೇಳಿದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಘಟನೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಅವರ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾದ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕಲಿಯುವ ಮತ್ತು ಕಲಿಸುವ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲಿಗೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ರೋಚಕಪೂರ್ಣವಾಗಿಸಿವೆ.

*****

ವಿಜಯ ಪ್ರಕಾಶನ್ ಜೈನ್ ಅವರು ಕಳೆದ ಒಂದು ದಶಕದಿಂದ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಬಾಂಸವಾಡಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ಮೇಂದಿಯಾ ಡಿಂಡೋರ್' ನ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಪರ್ಕ: vijaypjain1970@gmail.com